

Mellékletek

1. melléklet

A magyar és az angol szervezet honlapja:

www.sos505.hu

www.samaritans.org

A magyar LESZ oldalán az „impressziókeltés”, az első két mondat közvetett nyelvi elemeket tartalmaz, emellett a kapcsolat esetlegességét, véletlenszerű voltát hangsúlyozza („talált”). A naplemente ebben a kontextusban halál-metaphora, így nem túl szerencsés választás.

Hangsúlyossá, jelöltté válik a szervezet létrejötte és kapcsolata a „valóság”-gal. Úgy tűnik, a lap elsősorban szakmabelieknek készült, csak másodjára szólítja meg a segítséget kereső személyt.

Az angol szervezet honlapja inkább az öngyilkosságra készülő személyt vagy közvetlen környezetét igyekszik kapcsolatba vonni. A lap jól áttekinthető, és amennyire meg tudjuk ítélni, nyelve, stílusa alkalmasabbnak tűnik a kapcsolatteremtésre. (Tény, hogy az Internet mint eszköz hozzáférhetőbb és megszokottabb a *The Samaritans* működési területén; emellett a szervezetet megfelelő forrásai és hagyományai, kulturális illeszkedése is segíti a helyes stratégia kialakításában.)

A két honlap közös eleme a liminális pozíció hangsúlyozása, amelyet azonban eltérő képi üzenetekkel valósítanak meg: A LESZ honlapján az egyébként nehezen értelmezhető „valóságon kívüliség” utal egyértelműen erre a helyzetre, míg az angol oldalon a háttérkép mutat liminális vonatkozásokat. A kép üzenete, hogy a hívó bárki lehet, s ezzel azt is kommunikálják, hogy a krízis univerzális emberi sajátosság. A figura arca nem látható, nemisége hangsúlytalan, az egyetlen (státus)azonosító jelzés talán az óra, ami azonban jelezheti a sürgetettséget, a veszély közvetlenségét.

2. melléklet

A melléklet terjedelmi okok miatt nem tartalmazza a keresési kritériumnak (telefon*) megfelelő összes idézetet (207), csak az első néhány oldalt. (Az idézetek a program technikai jelzéseitől megtisztítva kerülnek ismertetésre, több egymást követő beszélgetésből.)

O: Nem kell ürügyet telefonálni, hogy idetaláljon. Ő, ő, nem kell ürügyet találni ahhoz, hogy idetelefonáljon.

H: Tudom, hogy lenyomozható ez a telefonszám, tudom, hogy mentőt is lehet ide hívni, hogy vissza lehet vitetni. De nem fognak itt érni, mert én addigra lerakom ezt a telefont.

H: ...mire mondtam azt, hogy nahát, tehát, ha bárkivel telefonon beszélek, azt el kell mondani szóról szóra, hogy mire mit miért mondtam.

H: ...van úgy, hogy idetelefonál, hogy figyelj, már megint hülye? Mert vele ugyanúgy viselkedik, mint velem.

- H: Hát pontosan én is ezért gondolkodtam, hogy telefonálok, mert, úgy mondom, hogy hónapok óta gyötrődök rajta, hogy telefonáljak, ne. Mert mindig mikor abbahagytam, akkor azt gondoltam, hogy hiszen vannak olyan emberi nyomorúságok, hogy amellet az én bajom, az, az eltörpül. De végül is mindenki maga érzi a saját...
- H: És most is beteg voltam, hát ugye, ó, sorba jöttek a telefonok, mit mondott az orvos, mi van, hogy hova kell menned, voltál-e már, hát...
- O: ...hát nem, ö, ö, hát nézze, én úgy gondolom, ez, hogy ez tényleg egy olyan helyzet, ami, ami, nagyon rossz, rossz lehet magának, de azt is gondolom, hogy hát azt mondja, hogy sok ideje gondolkodott, hogy telefonáljon, hogy, hogy meggondolta, tehát hogy nyilván ezzel tett valamilyen lépést, hogy, hogy beszéljünk erről, hogy valakivel megosztja ezt így, hát nem tudom, mással talán, barátnőjén kívül, ezt így nem nagyon...
- H: Igen, igen, ez, ez a legnagyobb baj, hogy egyedül, és ezért is telefonáltam, mert, mert már egyszerűen úgy érzem, hogy egy annyira mély gödörben vagyok, hogy innen már egyedül nem bírok kimászni.
- H: Nagyon elkezdtem bőgni, ne haragudjon, lehet, hogy inkább még leteszem a telefont.
- O: Most egyetértünk valamiben. Na, akkor próbáljuk meg azt is úgy közösen kideríteni, hogy, hogy mit is vár a telefontól?
- H: Mert tényleg nem először telefonálok, volt, amikor nem sikerült önöket elérnem, és valahogy, és mindig azért telefonálok, mindig valami olyan kényszer van

olyankor bennem, amikor fölhívom önöket, hogy valahogy megpróbáljak egy normális vágányra jutni.

H: Nem tudom, és akkor csak sírok, csak sírok egész nap. És akkor kértem telefonszámot, és hát számomra az én körzetemben az nappal nem elérhető.

H: És senkinek nem jutott eszébe, hogy fölvegye a telefont, és ideszóljon, hogy figyelj, gyere át hozzám.

H: Szóval, nincs ilyen, hogy telefon leellenőrzése, vagy egyéb ilyen...

H: És sokan telefonálnak?

H: Másodszor, soha nem adtam telefonszámot, se itt, se munkahelyen...

O: Örülök nagyon, hogy telefonált, viszont én azon gondolkodom, hogy, hogy tudnék magának jobban segíteni, mert azt mondja, hogy már régebb óta készülő pszichológushoz, és ennyi beszélgetés után nekem is az az érzésem, hogy az egy jó döntés volna, szóval, szóval hogy ott nagyon...

O: Ühüm. Hát én azt hiszem, hogy ha van Önnek személyes kapcsolata, akkor ez a telefonálás, ez nem a legjobb megoldás, mert az, hogy beszél emberekkel, nem tud egy kapcsolatot kialakítani, ez olyan fura, olyan macska-egér-játéknak tűnik nekem. Hogy elmond részleteket, de nem mond el mindent.

H: Igen. Ő meg letette a telefont.

H: Hát ez a baj, hogy mielőtt felhívtam volna. Felhívtam őt is. Tíz év múlva, tíz évvel ezelőtt beszéltem vele. És ő, ahogy meghallotta a hangomat, lerakta a telefont.

H: Na most az, hogy ránézek az órára, fél tizenkettő van, ez nem jelenti azt, hogy most én ilyen depressziós hölgy vagyok, aki pont éjfélkor telefonál...

H: ...öt napig rossz volt a telefonom, azt se tudja a fiam, hogy mi van velem, próbálkozott felhívni...

H: ...egy kapcsolatom tönkrement a telefon miatt, és itt vagyok egy kurva nagy házban egyedül...

H: Mert a konyhából telefonálok, és nyitva az ajtó, és berohan.

H: Na most végül is az, ami miatt telefonálok, hogy, ami, amin nem tudok túllépni, hogy nem éltem egy gyakori szexuális életet...

O: Erre mondta, hogy öt napja nem működik a telefon?

H: ...négy éves szakközépiskolába jár, múlt héten kedden ment fel, ő, ő, szerdán felhívott, azt mondta: „Anyá, csütörtökön telefonálok, hogy hazajövök-e pénteken.” Na most a telefonom pont csütörtökön romlott el. De ez még hagyján, hogy elrom/ elromolt, aki engem hívott, az hallotta, ahogy, hogy kicseng a telefon.

H: Hétfőn, negyedszeri telefonálás után nagy nehezen megcsinálták, pitiáner hiba volt, de megcsinálták, és azóta se telefonál a gyerek.

H: Abba, hogy, hogy most maga nő, akkor talán tudunk szinkronba kerülni. Most képzeljen el egy olyan kapcsolatot, hogy, hogy teljesen spontán, és maga, ahogy van most, aki ül a telefon végén...

H: Igen, na most ebből kifolyólag nem telefonált, nem tudom, nem tudom. Nem. Tényleg nem tudom.

H: Ebből áll. Tegnap, halál komolyan mondom, hazajöttem, vártam a telefonost. Na most hát egy olyan dolog történt tegnap, hogy egészen fél ótig vártam a telefonost, öt napig rossz volt a telefonom.

H: Egy nagyon-nagyon jóképű fiatalember jött ki telefont szerelni, és már majdnem elment, mikor szoltam neki, hogy elnézést, kedves uram, hogyha legközelebb problémám van a telefonnal, árulja el, hogy mit csináljak...

H: Erre az úr azt mondta: „Hölgyem, felírom a telefonszámom, hívjon föl.”

H: Meglepődtem, a saját telefonszámát adta oda, amikor, bármikor elérhető...

H: ...erre ma reggel kétszer szóltak rám a telefonosok, hogy jó-e a telefonom? Nagyon-nagyon meglepődtem.

H: Maga, ott a telefon végén. Én tudom, hogy, hogy, valahol foglalkozott pszichológiával, mert biztos Isten, hogy nem a Zsolnay gyár futóműszalagjáról ültették oda...

H: ...telefon nélkül is voltam már úgy sokszor, hogy na most hogyan tovább...

H: Jó volt. Én el tudom képzelni mikor tényleg egy olyan tragikus helyzetben levő ember telefonál, tényleg egy szakadék mélyéről visszarángatni...

H: Hát, köszönöm! Most annyit telefonáltam itt. Van négy telefon/ öt telefonszám...

H: Hát én mindig bíztam benne, úgyhogy csak mondom, azt nem tudom, a fiam miért nem telefonál.

H: Aztán hát törtem a fejemet, hogy hogy tudnék valahogy közelebb férkőzni hozzá. Hát aztán telefonon végül is megtudtam, hogy mi a telefonszáma. Elég bonyolult volt, mert hát végül is nem a hölgy lánynevén volt a telefon, hanem az új neve volt a hölgynek rajta.

H: És hát végül is a nagymamája vette fel a telefont, aztán meg is tudtam, hogy egy közvetlen lakóhelyemhez közeli városban dolgozik egy ilyen sportdivat üzletben.

H: De hát nem mertem személyesen közeledni hozzá, már úgy, hogy ott az üzletben, hanem hát telefonon hívtam fel. Meg végül is már lejárt ennek a játéknak a határideje, ennek a nem is tudom, házaspárjelöltek voltak ezek. Tehát még mielőtt az esküvő...

O: Már máskor is csinált ilyet, hogy telefonon keresztül maszturbált?

O: Ne haragudjon, hogy közbeszólok. Meg szeretném kérdezni, hogy tudja, hogy ez a telefonvonal mire van.

O: Nem kell elnézést kérnie, hiszen mondtam az elején, hogy a legjobb helyre telefonált. Ez a szolgálat ez azért van. Mivel most ilyen távolságra van, mint Szigetvár, én nyilván nem tudok önnek más jellegű segítséget följánlani, mint ezt, hogy ott helyben el kellene menni. És mondom, akár holnap is. Tudja, hogy a kórházban mindig vannak. Ha hétvége van, akkor is.

H: Telefonom. Telefonom az van magam körül.

O: Ühüm, szóval úgy gondolta, hogy jobb, hogyha megszire telefonál.

O: Mert hát, tudja, ezt én mindenképp úgy gondolnám, hogy, hogy én ebben segítenék így, amennyire telefo-

non lehet, tehát, hogy közben is tartanánk a kapcsolatot. Hm, ehhez mit szól?

H: Nem volt könnyű ide telefonálni, egy jó húsz perces győzködés volt, úgy, úgy saját magamban.

H: Azért ezt a telefonszámot is most úgy kaptam meg, hogy gyorsan felhívtam az egyik barátnőmet, és azt mondtam, hogy...

H: Tehát nincs másik telefon, ahol hallgatják, hogy mi mit dumálunk.

O: Nincs másik telefon.

H: Hallgathatják, tehát nem érdekes, mindenütt van két telefon, a jobb hálózatokban. A következőről van szó, asszonyom, rendkívül tárgyilagosan, és rendkívül tömören elmondom. Öö, ha kíváncsi rá...

H: ...meghaljak, és összeomoljak, a telefon túlsó végén, és Te megsimogasd a hajamat, hogy jól van, öregem, nem kell rögtön fölkötni magad, föl a fejjel, hát ez nemcsak ilyen hívások vannak, kicsim.

H: Kivágom az ablakon a telefont.

H: Helyes volt ez a döntés, minthogy most például, ha ezt a telefont egy férfi vette volna föl, én tudom, hogy lehet, hogy nagyon intelligens lett volna, vagy nagyon kedves, vagy mit tudom én, de bizony én nem beszélgettem volna vele. Nem lett volna hozzá kedvem.

H: De neki lesz, mert kölcsönkér, és akkor ide telefonálnak ezek, akik kölcsönöztek, a végén én adom oda a pénzt, mert nem merem megtenni, hogy máshonnan szerezzé.

H: Hát én most, ott alszunk, egymás mellett alszunk, csak most kijöttem, kihoztam a telefont, ne ébredjen fel a hülyeségemre.

H: És az ember, amikor lerakja u/ Önök után a telefont, hogy szinte olyan jól érzi magát, hogy Úristen, ki-mondhattam, elmondhattam,

H: A rosseb megeszi azt a telefont itt az izénél van, még jó, hogy itt van a haverom...

3. melléklet

Az öngyilkos* keresési kategóriához rendelt idézetek (22), a program technikai jelzéseitől megtisztítva.

H: ...önök kizárólag azoknak szolgálnak, akik öngyilkosok akarnak lenni, ugye...

H: Hát nem is tudom, végül is, én nem öngyilkosjelölt vagyok, akkor is foglalkoznak velem, vagy egyáltalán...

O: Szóval ilyenre is gondolt, hogy öngyilkos lesz...

H: ...hogyszerűen nem akarok én öngyilkos lenni, nem akarok, nem akarok én, vagy akarok.

H: Hát, hú, öngyilkosság...

H: Hát az, akkor már, amikor az az öngyilkossági kísérletem...

O: És volt már öngyilkossági kísérlete?

O: És beszélt korábban öngyilkossági kísérleteiről, hány éves volt akkor?

O: Ühüm, na, maga öngyilkos akart lenni?

H: Gondoltam, hogy azért titkolják, mert én mindig azt mondtam, ha én rákos leszek, én öngyilkos leszek, én azt nem fogom végigcsinálni.

H: ...ez miatt nem vagyok annyira padlón, nem foglalkozok ilyen öngyilkos gondolatokkal, tehát, de el vagyok keseredve...

O: Öngyilkosság-megelőző szolgálat...

H: Nagyon-nagyon. Mert, mert már oda is jutottam, hogy azt mondtam, hogy stratégiát állítottam fel, hogy, hogy leszek öngyilkos, csak...

H: Bocsánatot kérek legelőször is, hogy fölébresztettem, nem akarok öngyilkos lenni, előre bocsájtom, nem azért hívtam, hanem van egy nagy problémám, nem tudok aludni. Arra ébredek föl, hogy túvel szúrnak megfele.

H: Mert gondolkozok azon is, hogy egy papot felhívok, hogy az mit szól hozzá. Hát persze nem most éjjel, mert most ugye ilyenkor csak magukat lehet, de azért bocsájtottam előre, hogy szó sincs arról, hogy valami, hála Isten, hogy valami lelki problémám lenne, hogy öngyilkos legyek vagy valami, úgy szó sincs róla. Csak úgy beugrott, őszinte vagyok, most is hallgattam, beszédtem egy tablettát és hallgattam az istentiszteletet, hát már háromnegyed egy óta. És úgy beugrott, hogy hát magukat fel lehet hívni.

H: Valahol ő nagyon jó orvos, belgyógyász, és nagyon sokat segít nekem, és a végigélt/ ő élte végig szegény a/ amin én keresztülmentem, mert volt egy öngyilkossági kísérletem, amikor a férjem elment és munkanélküli lettem, és...

O: Öö, hogy hogy volt ez, mármint most csak arra gondolok, hogy hogy, hogyan próbálta ezt az öngyilkosságot?

H: Hát én nagy/nagyon odavagyok, kérem, nagyon odavagyok. Nagyon gondolkozok én ezen az öngyilkosságon is.

H: Nem leszek öngyilkos.

O: És mostanában is eszébe jutott az öngyilkosság...

H: Nem. Mert, nem leszek öngyilkos, ne féljen.

4. melléklet

H: Különbén én meg voltam róla győződve, hogy semmiféle ilyen szuicid, szuicid hajlam, és semmiféle ilyen nincs bennem...

O: Ühüm.

H: ...és azt hiszem, hogy végül is ez sem az. Legalábbis remélem.

O: Ühüm. Meg hát, ha kórházba kerül, akkor végül is valamennyire a lelki részéről is kellene beszélnie.

H: Ühüm.

O: Hogy legalább olyan szin...

H: Ühüm, lehet, hogy szemtől szembe nem merném ilyen könnyen.

O: Ühüm, de hát az jut eszembe, hogy van egy másik lehetőség...

H: Igen...

O: ...hogy, hogy megpróbálja esetleg kihányni ezeket a gyógyszereket.

H: Na, hát az könnyebb.

O: Nem tudom, hogy mennyire szokott hányni, vagy hogy, hogy olyan hányósabb.

- H: Majd megpróbálom.
- O: Mert hát tudja, ezt én mindenképp úgy gondolnám, hogy, hogy én ebben segítenék így, amennyire telefonon lehet, tehát, hogy közben is tartanánk a kapcsolatot. Hm, ehhez mit szól?
- H: Megpróbálom, és visszahívom.
- O: Én inkább azt szeretném, ha közben tartaná a vonalat, tehát úgy, hogy ő, ő, addig se szakadjon meg a kapcsolatunk. Tehát, hogy addig lerakja oda valahova.
- H: Jó.
- O: És akkor úgy elmondanám, hogy mit kellene csinálni.
- H: Jó.
- O: Jó? De ezt, ezt nem tudom, hogy a szülei ezt észreveszik-e, mert...
- H: Ezt igen.
- O: Hogy ezt akkor, hogy, hogy lesz ez, vagy erről mit gondol.
- H: Akkor most jegyzetelek.
- O: De most a szüleivel kapcsolatban, hogy akkor...
- H: Nem akarom, nem akarom!
- O: Ühüm, mert az biztos föltűnik, hogy Maga mondjuk hány.
- H: Az mondjuk nem, mert, de...
- O: Tehát az lenne a lényege, hogy egy olyan egy-másfél liter langyos vizet...
- H: Ühüm.
- O: ...gyorsan igyon meg.
- H: Ühüm.
- O: Mondjuk legjobb lenne a végében.
- H: Ühüm.
- O: És akkor utána próbálja ledugni az ujját, és akkor úgy, amikor úgy elindul a hányás, akkor ne, ne vegye ki, hanem úgy tartsa benn.
- H: Ühüm.
- O: És már az ujját.
- H: Ühüm.
- O: És akkor fog jönni, aztán...
- H: Ühüm.

O: ...aztán akkor addig kellene ezt csinálni, míg ez az összes, mondjuk másfél liter víz kijön.

H: Aha. Jó.

O: Szóval akkor ezt a másfél liter vizet, ezt langyos...

H: Ezt most megiszom.

O: ...langyos vizet gyorsan igya meg, és utána dugja le az ujját, aztán azt, azt úgy nézze esetleg, hogy van-e gyógyszer.

H: Jó.

O: Valami olyan. Vacsorázott egyébként?

H: Igen, még korábban.

O: Mennyit?

H: Olyan, olyan hat óra körül.

O: Ühüm, a gyógyszerek előtt?

H: Igen.

O: Ühüm, jó hát nem, nem lesz gond, azt hiszem, és akkor addig így rakja le a telefont, nem tudom, ott asztalra...

H: Ühüm.

O: ...vagy ahol van, éppen oda mellé, és akkor, akkor utána jöjjön vissza, és akkor elmondja, hogy mi történt, én meg addig itt várok.

H: Jó, nagyon szépen köszönöm.

O: Jó? Hát gondolom egy pár perc, és akkor utána.

H: Jó.

O: Én addig itt vagyok.

H: Jó, jó.

O: Ha valami gond van, akkor, akkor jöjjön.

H: Akkor szólok.

O: Ha meg végzett, akkor jöjjön, és folytatjuk.

H: Jó, jó, köszönöm szépen.

O: Jó, várom akkor.

H: Halló.

O: Itt vagyok.

H: Hát nem mondom, hogy könnyű volt.

O: És sikerült?

H: Hát, valami sikerült.

O: És mennyi, mennyi víz jött ki?

- H: Hát szerintem, amit megittam, az minden. Jaj. Most gyógyszerek egészben nem, de hát valami biztos kijött.
- O: Volt valamilyen fehér?
- H: Ö, ö, igen.
- O: Ühüm. És most megkönnyebbült egy kicsit?
- H: Hát, eddig ültem, most föl kellett állnom, úgyhogy elkezdtem szédülni, de most megint leültem, úgyhogy most jobb.
- O: Ühüm.
- H: Ö, ö, kicsit megnyugodtam.
- O: Ühüm. Meg hát azok a gyógyszerek, amik a gyomrában voltak, azok most kijöttek.
- H: Hát remélem. Ö, ö, úgy érzem, hogy szinte minden kijött, ami a gyomromban volt.
- O: Ühüm, a vacsorával együtt.
- H: Igen.
- O: Ühüm. Hát örülök, hogy túl van a hányáson. Azért a szülei felfigyeltek rá?
- H: Nem.
- O: Nézik a tévét, vagy alszanak?
- H: Ö, ö, szerintem dehogya, szerintem az anyukám olvas, az apu az tévét néz.
- O: Ühüm, mert hallok valami zenét a háttérben.
- H: Igen, ez itt szól a szobámban, hogy azért annyira ne hallatszódjon ki, ami...
- O: Ja, ühüm.
- H: ...a telefon.
- O: Hogy ne tudják meg, hogy...
- H: Igen, ezt már tényleg nem akarom, hogy megtudják. Ami tudják, hogy történt, vagy tudják, hogy mi történt, de nem akarom, hogy ennyire...
- O: Ühüm, hogy ennyire...
- H: ...hogya, hogy én magam szeretnék rajta valahogyan túllépni, szóval...
- O: Ühüm, szóval úgy érzi, hogy nem tudnának segíteni, csak aggódnának.

- H: Csak aggódnának, és igazán tényleg nem tudnának segíteni.
- O: Ühüm, ez korábban is így volt, hogy, hogy általában úgy egyedül maradt a gondjaival?
- H: Hát mikor hogy. Mikor, mikor mennyire mertem föl-vállalni azt, hogy megosztom mással.

5. melléklet – az ATLAS.ti4.2. tartalomelemzést segítő program bemutatása

A tartalomelemző vizsgálatokat az ATLAS.ti 4.2 tartalomelemző szoftver segítségével végeztem (Muhr 1997). Ez a szoftver egyaránt alkalmas kvalitatív és kvantitatív kutatási stratégiák megvalósítására, szövegek, képek és zenei anyagok elemzésére. A vizsgálatra szánt szöveg alig igényel előkészítést, és a magyar nyelv ékezetes betűi sem jelentenek akadályt. A program az egyes kutatási anyagokat „hermeneutikai egység” néven különíti el egymástól. A hermeneutikai egység főbb összetevői a szövegek, a kódok (ettől elkülönítve a keresési kategóriák, a „search string”-ek), az idézetek (quotations), amelyek a kódolt szövegek összességét jelentik, valamint a „memo”-k, a kutatói kommentárok.

Az elemzésre szánt adatokat tartalmazó fájlok lesznek az elsődleges dokumentumok (*primary document; primary text*). A program .txt típusú fájlokat képes kezelni. Esetünkben a beszélgetésekben jelölni kellett a két kommunikátort (H = hívó; O = operátor), és bekezdésként el kellett különíteni az egyes megnyilatkozásokat. A program lényegében alkalmas arra, hogy a László és munkatársai (1998) által kifejlesztett TACT-LIWC modell gondolatmenetét követhessük vele. Segítségével meghatározható a vizsgált szöveg összes szava és ezek előfordulási gyakorisága (a könnyen szerzett eredményt azonban kis-

sé torzítja a magyarban a toldalékok sokasága, ugyan ezért az automatikus típus-példány-arány kijelzésének sem látjuk túl sok hasznát). A szólistát a Word Frequency menüpont segítségével ábécérendben vagy gyakoriság szerint kérhetjük. A művelet azonban mindig csak az aktuálisan megnyitott szövegre (primary document-re) érvényes, így több szöveg esetén célszerű egyetlen óriás-fájllal dolgozni. Ezt követően összeállíthatunk egy, az adott szövegegészre specifikus szótárt, ahol a szöveg minden releváns szava bekerül a megfelelő keresési kategóriába.

Fontos a szövegviszakereső (*text retriever*) funkció, amely jelentősen többet nyújt, mint a szövegszerkesztő programok hasonló opciója, hiszen a kulcsszót a megfelelő kontextussal együtt hasítja ki az eredeti szövegből. A keletkező származtatott szövegeket a program összesíti, ugyanakkor megadja a visszakereséshez szükséges adatokat (az elsődleges dokumentum számát és a sorszámot). Így például a program segítségével vizsgálható, mit gondolnak a kommunikátorok a telefon*-ról⁴², vagy éppen milyen megnyilatkozásokban szerepel az öngyilkosság*. (Ezeket a származtatott szövegeket a 2. és a 3. számú melléklet tartalmazza.)

A kódolás során számtalan változatos lehetőséggel kényeztet bennünket a program. Először is, bármilyen változat mellett döntünk, a művelet során a képernyő bal oldali mezőjében látni fogjuk magát az eredeti szöveget, a jobb oldali sávban pedig az összes kódot. A hagyományos kvantitatív tartomelemzést – szavak gyakoriságának összehasonlító vizsgálatát – segíti az AutoCoding funkció, ahol a kutató feladata a megfelelő keresési kategória meghatározása. (Ezek a kategóriák természetesen későbbi használatra elmenthetőek.) A továbbiakban a vizsgálat megbízhatóságáról már maga a program gondoskodik, hiszen a keresés automatikusan történik. Kvalitatív vizsgálatok terén pedig legnagyobb segítség a Code

⁴² Telefon* – minden toldalékos formát is számol a program.

by List funkció, ilyenkor a szövegrész kijelölését követően a kutató előre elkészített listája alapján rendeli a szöveghez az adott kódot. A keresés egységét tekintve ez adja a legnagyobb szabadságot – automatikus kódolásnál ugyanis vagy a szavak vagy a mondatok vagy pedig a bekezdések szintjén kapjuk meg az idézeteket. A Code in Vivo kissé komplikáltnak tűnő technikai lehetőségével nem élünk, inkább „filozófiáját” hasznosítottuk: ez a fajta kódolás magát a kijelölt szövegrészt (pl. szót) azonosítja kódnevként. (Ehmann 2002a; Muhr 1997)

A program kínálatából még két fontos összetevőt érdemes itt megemlíteni: az egyik a Query Tool, amelynek segítségével a szokásos logikai, illetve a sajátos „környezeti” (*proximity*) operátorokat alkalmazva kérdezhetünk a kódok közötti összefüggésekre, egymáshoz viszonyított lokalizációjára, és szükség esetén a műveletek segítségével újabb, már összetett kódokat képezhetünk. A másik fontos funkció a statisztikai elemzéseket megkönnyítő SPSS Export, amelyik a társadalomtudományok terén leggyakrabban használt programcsomaggal kompatibilis módon rendezi el az adatokat. (Természetesen a kódok gyakoriságáról egyszerűbb módon is informálódhatunk, anélkül, hogy az ATLAS.ti 4.2 hatóköréből ki kellene lépünk: kérhetünk például egy kódgyakorisági táblázatot.) A program tehát igen rugalmas: nagy mennyiségű, könnyv terjedelmű szöveg vizsgálatát éppúgy megkönnyíti, ahogyan a szövegvizsszakereső funkció segítségével a célzott mikroelemzéseket.

6. melléklet – Illusztráció a *Népszabadság* internetes archívumából (www.nol.hu): az „öngyilkos terrorista” mint domináns tematizáció

Keresett szöveg: öngyilkos.

Törvény tiltja a levelek felbontását

2001. október 16.

A Magyar Posta Rt. keresi a küldeményekben lévő vegyi-biológiai anyagok ellenőrzésének a lehetőségeit, de a potenciálisan veszélyeztetett objektumoknak és személyeknek is részt kell venniük saját biztonságuk fokozásában – hangsúlyozza a társaság hétfői köz

Tovább

A tálibok túlélési stratégiája

2001. október 16.

Több mint egy hónappal a merényletek és több mint egy héttel a bombázások megkezdése után lassan kiviláglik nemcsak az amerikai, hanem a tálib-ladenista stratégia is. Omar molla és Oszama bin Laden fizikailag és politikailag lényegében sértetlenül vészelt

Tovább

Lett vágy: 2004-ig EU-tagság

2001. október 16.

Ma érkezik hivatalos látogatásra Magyarországra az 1991 óta ismét független Lett Köztársaság elnöke, aki elutazása előtt rigai dolgozósobájában interjút adott a Népszabadságnak. Napjaink első számú aktualitásával, az amerikai terrormerényletekkel, illetve

Tovább

Kezdődik az oktogoni lövöldöző pere*2001. október 15.*

Több emberen elkövetett emberölés és lőfegyverrel visszaélés vádjával áll kedden a Fővárosi Bíróság elé B. Zsolt, aki tavaly júliusban két huszonéves fiataalt megölt, kettőt pedig életveszélyesen megsebesített Budapesten, az Oktogonnál lévő McDonald'sban,

Tovább**A bátorság fundamentuma***2001. október 15.*

Ami a katonai szakértők általános felkészültségét és bölcsességét illeti, Platón – valljuk be – meglehetősen lesújtó képet tár az olvasó elé. Lakhész és Nikiasz nemcsak egymásnak ellentmondó álláspontok szószólói, de saját nézeteiken belül is összeegyeztet

Tovább**Menekülés az intimitástól***2001. október 15.*

Hányszor, de hányszor vágytunk arra, hogy amikor kinyitunk egy könyvet, abban ne csak jól ismert szavak még jobban ismert mondatokba leláncolva bámuljanak kiegészítő vissza ránk, hanem valami más, mondjuk a Buddha fénylő, szikrázó ujja vagy plazmikus üzenet

Tovább**Emberiség, vigyázz!***2001. október 13.*

(I.) Ragályszerűen terjed Samuel Huntington amerikai ideológus igen népszerű és ennek megfelelően rendkívül leegyszerűsítő „teóriája”, amely a modernkori történelem és korunk alapvető társadalmi folyamatainak magyarázatát a „civilizációk harcáb

Tovább

Allah a Bartók Béla úton

2001. október 13.

Épp elmerültünk az iszlám tanításainak értelmezésében dr. Saleh Tayseer palesztin fogorvossal, amikor az első hívők megérkeztek. Mindenféle ember volt közöttük, nyakendős úrforma, suhanc dzsekiben, trikóban, jött egy tekintélyes, fehér körszakállas kaftán

Tovább

Globális háború

2001. október 13.

Amerika háborúban van. A csütörtök esti elnöki nyilatkozat közben is tart a háború: amerikai gépek bombázták az amúgy is tépett afgán tájat, városokat. És eközben az itteni embereket is arra figyelmeztetik: újabb terrortámadás várható a közeli napokban. Sz

Tovább

A látvány mögötti ország

2001. október 13.

A szörnyű – és látványos – kamikáze merényletek és az afganisztáni célpontokra mért ellencsapások, Oszama bin Laden különös sztársága és a reá vadászó rakétáknak és kommandósoknak a tömegkommunikációban elsőrendű hírnek számító akciói akaratlanul is háttér

Tovább

Terror – globális fenyegetés

2001. október 13.

Az ikertornyok és a Pentagon ellen intézett támadás a globalizáció egy másik arcát fedte fel előttünk – a terror globalizációját. Ez ideig gazdasági globalizációról tudtunk. Minthogy a gazdaság megszűnt orszáfgüggő lenni, a nemzeti gazdaságok szerepe is –

Tovább

Harminc nap múltán

2001. október 13.

A szeptember 11-i támadás meggyilkolt mintegy hétezer embert, óriási anyagi kárt, lelki sokkot okozott, s az együttérzés hullámait indította el. Az érem másik oldala, hogy a merényletsorozat nem pusztította el az Egyesült Államokat, nem tizedelte meg a lak

Tovább

Malév: mentőöv a KLM-től?

2001. október 13.

Valószínűleg már a közeljövőben létrejön a Malév megálapodása a KLM holland légitársasággal. Ez az egyezés hozzájárulhat a magyar légi közlekedési cég helyzetének stabilizálódásához. Európa-szerte napról napra sűrűsödnek a légitársaságok – elsősorban a k

Tovább

Posztmodern antikrisztus a médiában

2001. október 12.

A média minden drámából profitál, s nem kivétel ez alól az Amerika elleni terrortámadás sem. A New York Timesnak például ugyanaz a száma többször is kiadásra került. Nem bünként, csak tényként állapítom ezt meg... Drámai szituációkban a média súlya megnő,

Tovább

New York: mi történt, mi lesz, és miért?

2001. október 12.

A világ közvéleménye immár a szeptember 11-i, New Yorkot és Washingtonot ért terrortámadásokat követő háborús cselekményekkel foglalkozik, ám nem csökken azoknak a cikkeknek a száma sem, amelyekben vezető értelmiségiek adnak hangot egymástól sokszor élesen

Tovább

Riadalmat keltett a floridai kór

2001. október 12.

Már megint Dél-Florida került bajba! Vagy innen indult ki a baj? Az emberek most ezt sorolják: itt volt az Elian Gonzáles-botrány, Palm Beach megye választási botránya rázta meg tavaly novemberben az egész Egyesült Államokat. Aztán kiderült, hogy a szeptem

Tovább

Gödöllőn fogták el Nógrádi Ádámot

2001. október 8.

Nógrádi Ádámot, akit apja meggyilkolásával gyanúsítanak, pénteken Gödöllőn fogták el az ORFK fejezőosztályának munkatársai. Péntek este már órák óta figyelték azt a gödöllői házat, amelyet az apagyilkossággal gyanúsított Nógrádi Ádám eltűnése után vet

Tovább

Visszacsapás

2001. október 8.

„Jól érezzük, hogy a katonai akció nagyon-nagyon közel van? Erre megfelelőbb választ kaphat Washingtonban.” A CNN munkatársának kérdésére válaszolt így Abdul Sattar pakisztáni külügyminiszter vasárnap, helyi idő szerint késő este. A háború a levegő

Tovább

Idegháború Afganisztán körül

2001. október 6.

Az Egyesült Államok és Nagy-Britannia magas szintű diplomáciával készíti elő az afganisztáni hadműveleteket, amelyeknek a végrehajtására Washington az ENSZ Biztonsági Tanácsa és a NATO felhatalmazásával is rendelkezik. Blair brit kormányfő Pakisztánban elk

Tovább